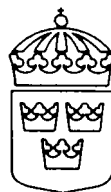

Utbildningsutskottets betänkande

1988/89:UbU13

Anslag till grundskolor m.m.

1988/89
UbU13

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1988/89:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under B. Skolväsendet, rubriken Vissa gemensamma frågor samt punkt B 11. Bidrag till driften av grundskolor m.m. jämte motioner.

Propositionen

Regeringen har under punkt B 11 (s. 67—78)

dels föreslagit

1. att riksdagen godkänner vad som har förordats i propositionen om minskning av veckotimpriserna med 1 %,
2. att riksdagen godkänner vad som har förordats i propositionen om minskning av förskottsutbetalningarna till kommunerna,
3. att riksdagen godkänner vad som har förordats i propositionen om möjlighet för kommunerna att minska verksamheten i grundskolan med 1 %,
4. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om bidrag till praoverksamhet i glesbygd,
5. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om disposition av viss del av bidraget till utveckling av samlad skoldag,
6. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet och högstadiet,
7. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om särskilt bidrag för fortbildning av lärare i grundskolan,
8. att riksdagen till Bidrag till driften av grundskolor m.m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 17 022 000 000 kr.,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen har anförts om inriktningen av utvecklingsverksamheten med kultur i skolan.

Vidare har regeringen under B. Skolväsendet, rubriken Vissa gemensamma frågor (s. 29—34)

dels föreslagit att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om att även verksamhet som inte är statsbidragsberättigad skall få inräknas i en statligt reglerad tjänst som lärare,

Motionerna

1988/89:Ub204 av förste vice talman Ingegerd Troedsson m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till nya statsbidragsbestämmelser till kristna och andra fristående grundskolor och gymnasieskolor utifrån principen om att stöd skall utgå på samma sätt som stöd utgår till skolor i offentlig regi (delvis).

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:So604.

1988/89:Ub206 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om elevers och föräldrars rätt till val av skola,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till nya bidragsbestämmelser för fristående skolor i enlighet med vad som anges i motionen, varvid kostnaderna för en elev i det allmänna skolväsendet skall vara riktmärke för bidragens storlek,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om prövningsförfarandet för bidrag till fristående skolor,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att skolstyrelse skall fatta beslut om godkännande av fristående skola för skolpliktens fullgörande.

1988/89:Ub215 av Karin Starrin och Gunnar Björk (båda c) vari yrkas att riksdagen beslutar att öka statsbidraget för lärarlöner i grundskolan till att täcka hälften av kostnaderna för det totala skolväsendet.

1988/89:Ub218 av Sylvia Pettersson (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen får i uppdrag att utvärdera verksamheten med kultur i skolan i avsikt att finna former för att styra större del av stödet till grundskolans högstadium och gymnasieskolan.

1988/89:Ub231 av Margareta Persson och Eva Johansson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vid bedömningen om en skola skall ha rätt att bedriva undervisning för skolpliktens fullgörande så skall huvudmannens syften med skolan också ligga till grund för prövningen.

1988/89:Ub239 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

2. att riksdagen till särskilt stöd till skolor i glesbygd för budgetåret 1989/90 anslår 25 milj.kr.,

3. att riksdagen beslutar att bidraget för syo i fortsättningen skall följa löneutvecklingen för statligt lönereglerad personal i skolan och för detta ändamål för budgetåret 1989/90 anslår 17 milj.kr. utöver regeringens förslag under anslaget B 11. Bidrag till driften av grundskolor m.m.,

4. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1989/90 anslå ytterligare 167

milj.kr. utöver regeringens förslag under anslaget B 11. Bidrag till driften av grundskolor m.m.

1988/89:UbU13

1988/89:Ub240 av Ylva Johansson m.fl. (vpk) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur No-lärarnas behov av fortbildning i No-ämnena skall tillgodoses,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att stärka No-undervisningen i grundskolan.

1988/89:Ub241 av Elisabeth Persson och Ylva Johansson (båda vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändring av delningstalet för B-skolans åk 3—4.

1988/89:Ub249 av Anders Andersson och Margit Gennser (båda m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en skyndsamt utredning om ett nytt statsbidragssystem som innebär att den statliga regleringen av lärartjänster kan upphöra med beaktande av de krav som anförts i motionen.

1988/89:Ub255 av Mona Saint Cyr (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att skapa ökade förutsättningar för att driva skolor i glesbygd.

1988/89:Ub276 av Larz Johansson m.fl. (c) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortbildning av grundskolans lärare,

4. att riksdagen beslutar att statsbidraget till syo skall utgå med samma veckotimpris som gäller för den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade bas- och förstärkningsresurser med 300 milj.kr.,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samma delningstal — 25 elever — på alla stadier i grundskolan och högst 25 elever i varje klass,

7. att riksdagen beslutar att det särskilda basresursmedeltalet för mellanstadiet skall avskaffas,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda lönekostnadsramar för lärarlöner,

9. att riksdagen avslår regeringens förslag om besparing på veckotimpriset,

10. att riksdagen beslutar tillföra anslaget B 11 167 000 000 kr.,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvärdering av prao-verksamheten,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statsbidrag till fristående skolor,

13. att riksdagen beslutar tillföra anslaget B 11 700 000 kr. för lokal skolutveckling i glesbygd.

1988/89:Ub279 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen

som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statsbidrag till de i motionen angivna fristående skolorna.

1988/89:Ub282 av Leif Olsson och Kenth Skårvik (båda fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärares möjligheter att byta yrke och arbetsuppgifter,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alternativa karriärer för lärare som har tjänst men som måste byta yrke,
3. att riksdagen hos regeringen begär att särskilda medel för de i motionen angivna ändamålen anvisas ur arbetsmiljöfonden.

1988/89:Ub284 av Ylva Annerstedt (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till reformering av den praktiska arbetslivsorienteringen både i grund- och gymnasieskola.

1988/89:Ub293 av Erkki Tammenoksa m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att SÖ får i uppdrag att utfärda rekommendationer till skolorna om informationsåtgärder och aktiviteter beträffande innehållet i regeringens budgetproposition.

1988/89:Ub298 av Karl-Göran Biörsmark och Lola Björkquist (båda fp) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om eget budget- och lokalansvar för olika skolenheter,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolråd,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolor i glesbygd.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:A455.

1988/89:Ub299 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statligt reglerade lärartjänster,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur behovet av lärarfortbildning på längre sikt kan tillgodoses,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en ökad grundbemannning på skolorna för att slippa korttidsvikarier i enlighet med vad som i motionen anförts.

1988/89:Ub308 av Lars Gustafsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen under anslaget B 11. Bidrag till driften av grundskolor m.m. för budgetåret 1989/90 anslår 167 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit.

1988/89:Ub313 av Ines Uusmann m.fl. (s) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som angetts om att statsbidragen till kommunerna utformas så att deras syfte uppfylls utan regler som i detalj styr den praktiska utformningen av skolverksamheten.

1988/89:Ub326 av Marianne Jönsson och Agne Hansson (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande glesbygdsskolor till skolverksamhet i landsbygdsskolor.

1988/89:UbU13

1988/89:Ub330 av Lena Boström (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om principerna för genomförandet av kompletteringsfortbildningen för grundskolans lärare,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av att del av anslaget bil. 10, B 8 i budgetpropositionen, 50 milj.kr. till kompletteringsfortbildning, överföres till anslaget B 3, bidrag till kommunernas lokala skolutveckling, att fördelas enligt principerna för fördelningen av anslaget B 3.

1988/89:Ub332 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en plan för hur klasstorleken successivt skall minska till maximum 25 elever i hela grundskolan,

9. att riksdagen beslutar att avskaffa alternativkurserna i matematik och engelska på grundskolans högstadium i enlighet med vad som i motionen anförts.

1988/89:Ub339 av Jill Lindgren och Eva Goës (båda mp) vari yrkas att riksdagen beslutar att lärarlönerna även vid waldorfskolorna snarast möjligt skall bekostas av staten.

1988/89:Ub615 av Marianne Jönsson och Agne Hansson (båda c) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bevara de små skolorna i Kalmar län.

1988/89:Ub801 av Olof Johansson m.fl. (c) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en kraftfull upprustning av utbildningsväsendet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en likvärdig utbildningsstandard och om kostnadsrelationerna mellan stat och kommun,

3. att riksdagen avslår regeringens förslag om en besparing på 167 milj.kr. (sänkta veckotimpriser med 1 %),

4. att riksdagen beslutar att den statliga regleringen av lärartjänster skall bestå,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om högst 25 elever i varje klass, lika delningstal (25) på alla stadier i grundskolan och ett avskaffande av det särskilda basresursmedeltalet för mellanstadiet.

1988/89:Ub806 av Carl Bildt m.fl. (m) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kunskapsmå-

let och den enskildes kunskapsutveckling skall ges prioritet framför andra uppgifter i skolarbetet,

2. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av grundskolans läroplan i enlighet med vad som i motionen anförts,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för skolans fostrande uppgift,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i läroplanen markera de enskilda ämnenas ställning så att varje ämne har en egen kursplan,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sambandet mellan mål för skolans arbete och behovet av läromedel,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av skollagen att elev och föräldrar ges en reell möjlighet att välja skola i enlighet med vad som i motionen anförts,

13. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ökade valmöjligheter i högstadiet i enlighet med vad som i motionen anförts,

15. att riksdagen hos regeringen begär utredning om utvärdering av skolan i enlighet med vad som i motionen anförts,

37. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioriteringar i lärarnas vidareutbildning.

1988/89:Ub808 av Sylvia Pettersson m.fl. (s) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhetsfrågornas plats i den nu planerade tioåriga lärarfortbildningen.

1988/89:Ub817 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att baskunskaper i föregående moment skall vara inhämtade innan ny årskurs påbörjas,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införandet av en grundskoleexamen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade möjligheter för skolor inom det allmänna skolväsendet att skapa en särskild ämnesprofil,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om föräldrars och elevers utökade rätt att välja skola inom det allmänna skolsystemet,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett elevanknutet statsbidragssystem för grundskolan,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till nya statsbidragsbestämmelser för de fristående skolorna enligt de riktlinjer som presenterats i motionen (delvis),

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortbildningsstöd till lärare vid fristående skolor med statsbidrag,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya bestämmelser för tillvalen på högstadiet så att också ett ordinarie ämne på timplanen kan läsas som fördjupningskurs inom ramen för tillvalstiden,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av allmän och särskild kurs,

14. att riksdagen beslutar att statsbidragsbestämmelserna skall vara så utformade att det skall vara möjligt för kommun som så önskar att utnyttja del av förstärkningsresursen till att minska klasserna i mellan- och högstadiet ner till 25 elever,

19. att riksdagen beslutar att en försöksverksamhet med lokala ledningsorgan (skolråd) skall inledas,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler för skyddsarbetet i skolan,

22. att riksdagen under anslaget B 11. Bidrag till driften av grundskolor m.m. anslår ett belopp som är 337 milj.kr. högre än det regeringen föreslagit till bas- och förstärkningsresurser för att möjliggöra mindre klasser samt ett system med fasta lärarvikarier,

23. att riksdagen under anslaget B 11. Bidrag till driften av grundskolor m.m. anslår ett belopp avsett för kompletteringsfortbildning som är 30 milj.kr. högre än det regeringen föreslagit,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärarutbildningen och fortbildning för redan verksamma,

35. att riksdagen beslutar att inte anslå några medel till samlad skoldag och därmed under anslaget B 11 anslår 25 milj.kr. mindre än vad regeringen föreslagit.

1988/89:Ub820 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regionala högskolor, byskolor och folkhögskolor (delvis).

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:A453.

1988/89:Ub824 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en lokal styrelse på skolan,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att pågående utredning om ett nytt statsbidragssystem för skolan bör inriktas på ett i huvudsak elevrelaterat bidrag, som kan disponeras fritt av den enskilda skolan,

3. att riksdagen under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m.m. för budgetåret 1989/90 anslår 167 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till skolor med miljöinriktning,

29. att riksdagen beslutar anvisa 11 milj.kr. under ett särskilt anslag B Skolväsende.

1988/89:Ub827 av Marianne Stålberg m.fl. (s) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om formerna för statsbidragsgivningen till grundskolan.

1988/89:Ub834 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett nytt elevbaserat statsbidragssystem till grundskolan,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om minskad reglering av skolan,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av bidragsgivningen till skolan,

6. att riksdagen beslutar att till anslaget B 11. och den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen från anslaget B 2. överföra 6 000 000 kr. (delvis),

8. att riksdagen beslutar att till anslaget B 11. och den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen från anslaget B 3. överföra 27 000 000 kr. (delvis),

13. att riksdagen beslutar att från det av regeringen föreslagna anslaget B 10. Särskilda insatser inom skolområdet till anslaget B 11. Bidrag till driften av grundskolor m.m. överföra 291 700 000 kr. till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen (delvis),

15. att riksdagen beslutar att under anslaget B 11. av regeringen föreslagna 25 milj.kr. avseende utvecklingsarbete rörande den icke timplanebundna delen av skoldagen i stället skall tillföras den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen,

16. att riksdagen beslutar överföra 300 000 000 kr. från den icke undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen till den del som avser undervisning,

17. att riksdagen beslutar överföra det särskilda bidraget på 16 milj.kr. för kulturverksamhet till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen,

18. att riksdagen beslutar överföra det särskilda bidraget på 32 milj.kr. för lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet och högstadiet till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hemspråksundervisningen,

20. att riksdagen beslutar att under anslaget B 11. till hemspråksundervisning för budgetåret 1988/89 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 40 000 000 kr. sänkt anslag,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av lärarnas fortbildning,

22. att riksdagen beslutar att till B 11. Bidrag till driften av grundskolor m.m. för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag av 17 306 700 000 kr.

Utskottet

Fortbildning av lärare i grundskolan

Riksdagen godkände våren 1988 regeringens förslag till ny tjänsteorganisation för lärare i grundskolan resp. grundutbildningen för vuxna

(UbU 1987/88:12, rskr. 1987/88:203). Det skall finnas nio slag av tjänster i grundskolan. De nya tjänsteorganisationerna får införas vid den tidpunkt regeringen bestämmer.

Enligt riksdagsbeslutet skall befintliga lärare på enklaste möjliga sätt kunna övergå i den nya tjänsteorganisationen. Den lokala arbetsplaneringen skall utgå från att lärare inte skall behöva undervisa i andra ämnen och på andra stadier än dem för vilka de är utbildade annat än efter fortbildning (jfr UbU 1985/86:1 s. 10—11 och UbU 1986/87:12 s. 30). Om undantag görs från denna regel är det viktigt att skolledningen och den berörda läraren är överens härom. När en tjänst för lärare för årskurserna 1—7 utannonseras utan närmare precisering, skall såväl lågstadielärare och mellanstadielärare vilka avlagt lärarexamen enligt en äldre ordning som nyutbildade lärare för årskurserna 1—7 vara behöriga att söka. Skolstyrelse skall kunna ange att tjänstgöringen skall omfatta t.ex. enbart lågstadiet. I sådant fall är dels lågstadielärare vilka avlagt lärarexamen enligt en äldre ordning, dels nyutbildade lärare för årskurserna 1—7 behöriga att söka. Om lärare med äldre utbildning tillsätts på tjänst för lärare för årskurserna 1—7 undervisar läraren enbart inom ramen för sin nuvarande behörighet. Samma princip gäller t.ex. när tjänsten som lärare i samhällsorienterande eller naturorienterande ämnen för årskurserna 4—9 utannonseras. Om det därvid inte angetts att sökanden till tjänsten måste ha behörighet i något eller några angivna orienteringsämnen, är dels alla lärare med behörighet enligt en äldre ordning i något samhällsorienterande resp. naturorienterande ämne, dels de som genomgått den nya lärarutbildningen i samhällsorienterande resp. naturorienterande ämnen behöriga att söka.

De nya lärarna börjar komma ut på arbetsmarknaden först under år 1992. Det betyder att det kommer att gå flera år in på 1990-talet innan effekterna av lärarnas nya grundutbildning får något märkbart genomslag i skolans vardag. I syfte att åstadkomma en breddad och fördjupad kompetens hos lärarna och för att få ett snabbare genomslag av de kvalitetshöjande effekter i olika avseenden som ligger i den nya lärarutbildningen, beslöt riksdagen (prop. 1987/88:100 bil. 10 s. 50—56, UbU 1987/88:12, rskr. 1987/88:203) om riktlinjer för ett tioårigt fortbildningsprogram för lärarna i grundskolan. Den inriktning av *fortbildningen av lärare i grundskolan* som riksdag och regering har lagt fast innebär att följande områden skall prioriteras:

- Fortbildning för att utveckla den allmänna och specialpedagogiska kompetensen hos alla lärare.
- Fortbildning av klasslärare på låg- och mellanstadierna i antingen matematik och naturorienterande ämnen eller svenska.
- Fortbildning av ämneslärare på högstadiet i ytterligare ämnen, framför allt i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen samt i matematik.

När det gäller fortbildning som skall möjliggöra för lärare att vidga sin tjänstgöring över stadiegränserna var utbildningsutskottet inte berett att förorda en generell sådan fortbildning för alla lärare. Utskottet anförde avslutningsvis i sitt betänkande: "I den mån tillgängliga resurser medger det bör dock en fortbildning kunna komma till stånd, som riktas till sådana lärare som själva önskar det och som av skolstyrelsen bedöms skola tjänstgöra i årskurser som de i dag inte kan anses ha behörighet för. En sådan

fortbildning bör emellertid inte anordnas förrän de tidigare angivna tre fortbildningsbehoven blivit tillgodosedda". Bakom detta ställningstagande stod socialdemokraterna, moderata samlingspartiet, folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna.

I motion 1988/89:Ub276 (c) yrkande 1, delvis, begärs nya anvisningar för stadieövergripande lärarfortbildning och fortbildning i engelska för klasslärare. Enligt motion 1988/89:Ub240 (vpk) yrkande 2, delvis, begärs förslag om hur behovet av fortbildning av lärarna i naturorienterade ämnen skall tillgodoses. Enligt motion 1988/89:Ub330 (s) yrkande 1 bör regering och riksdag inte göra någon prioritering av olika fortbildningsbehov utan överlåta denna fråga åt resp. kommun. I motionerna 1988/89:Ub806 (m) yrkande 37 och 1988/89:Ub834 (m) yrkande 21 anförs tveksamhet till en fortbildning som avser "en fördjupad allmän lärarkompetens". Den anses sakna tillräcklig substans. Enligt motionärerna bör fortbildningsresurserna i första hand satsas på ökade ämneskunskaper hos lärarna. Goda kunskaper i ämnet ger läraren en trygghet i undervisningen som i sin tur leder till att den blir intressant för eleverna. Likartade synpunkter framförs i motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 28. Enligt motion 1988/89:Ub808 (s) yrkande 3 bör jämställhetsfrågorna beredas plats i lärarfortbildningen.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

Önskemålen att anordna fortbildning för att vidga lågstadielärarnas tjänstgöring till att omfatta även årskurserna 4–7, mellanstadielärarnas tjänstgöring till att omfatta även årskurserna 1–3 och 7, alternativt 7–9, och högstadielärarnas tjänstgöring till att omfatta även årskurserna 4–6 samt fortbildning för att bredda ämneskompetensen hos lärarna i s.k. praktisk-estetiska ämnen och hemspråk har ofta sin utgångspunkt i uppfattningen att alla befintliga lärare fullt ut skall bli utbildningsmässigt jämställda med sina nyutbildade kolleger. Som föredragande statsrådet anfört är sådana önskemål dock inte möjliga att tillmötesgå. Den nya lärarutbildningen skiljer sig för mycket från den hittillsvarande för att detta skall vara ett realistiskt mål. Att fullt ut fortbilda alla befintliga lärare så att de till alla delar får en utbildning som motsvarar den som de nya lärarna kommer att ha, skulle vara ett så stort åtagande att det inte ens med betydligt utökade ekonomiska resurser skulle vara möjligt att tillgodose det. Behovet av lärarvikarier i skolväsendet på grund av fortbildningsverksamheten skulle bli synnerligen stort. Det är heller inte i praktiken möjligt för högskoleväsendet att vid sidan av den nya grundutbildningen ta på sig en så omfattande uppgift. Redan den fortbildning som prioriterats kommer att ställa mycket stora krav på högskolan. Det finns heller inte, som framhölls i 1988 års budgetproposition, praktiska förutsättningar för lärare att mer allmänt undervisa på nya stadier. Den prioritering av fortbildningsbehov som riksdag och regering har gjort har skett med utgångspunkt i behov som är särskilt viktiga när det gäller att få till stånd en förändring och en utveckling av grundskolan. Prioriteringarna är också verklighetsanknutna eftersom de lärare som genomgår fortbildningen i allmänhet också kan förväntas undervisa inom de områden de fortbildas i.

Den allmänna och specialpedagogiska fortbildningen för alla, vilken avses planeras och i princip också genomföras lokalt, har avsevärt mindre

omfattning — två eller tre veckor — än fortbildningen för ämnesfördjupning. Till en del kan den allmänna och specialpedagogiska fortbildningen ske på studiedagstid. Därmed kommer den att ta i anspråk endast en liten del av fortbildningsresurserna. När det gäller fördelning av ifrågavarande fortbildningsresurser ställs därför inte den allmänna och specialpedagogiska fortbildningen i praktiken mot den ämnesinriktade, dvs. fortbildningen för lågstadielärare resp. mellanstadielärare i matematik, naturorienterande ämnen och svenska samt fortbildningen för högstadielärare i ytterligare ämnen.

När det gäller frågan om hur behovet av fortbildning i naturorienterande ämnen för grundskolans lärare skall tillgodoses hänvisar utskottet i första hand till vad som redovisats i budgetpropositionen (bil. 10, s. 31—32). Utskottet utgår från att erfarenheterna av denna och annan fortbildningsverksamhet på det naturvetenskapliga området redovisas för riksdagen.

Jämställhetsfrågor skall behandlas som en naturlig del i all lärarfortbildning. Det är viktigt att lärarna uppmärksammas på betydelsen av att undervisningen utformas så att den intresserar både flickor och pojkar och att läraren har lika förhållningssätt mot elever av olika kön.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub240 yrkande 2 delvis, 1988/89:Ub276 yrkande 1 delvis, 1988/89:Ub330 yrkande 1, 1988/89:Ub806 yrkande 37, 1988/89:Ub808 yrkande 3, 1988/89:Ub817 yrkande 28 och 1988/89:Ub834 yrkande 21 och utan erinran lägger proposition 1988/89:100 i denna del till handlingarna.

Enligt motion 1988/89:Ub240 (vpk) bör vetenskapens utveckling levandegöras inom *undervisningen i de naturorienterande ämnena* i grundskolan. För att stärka undervisningen i naturorienterande ämnen i grundskolan och stimulera elevernas intresse för dessa ämnen bör ett åtgärdsprogram utarbetas (yrkande 3). När det gäller de högstadielärare i naturorienterande ämnen som inte omfattas av den särskilda fortbildningen med anledning av grundskollärareformen begärs förslag om hur behovet av fortbildning skall tillgodoses (yrkande 2 delvis).

Utskottet har inhämtat att SÖ:s kommentarmaterial när det gäller såväl samhällsorienterande som naturorienterande ämnen i grundskolan kommer att ges ut under höstterminen 1989. Utgivningen av detta kommentarmaterial bör avvaktas. Ämnesfortbildning är viktig. Utskottet delar uppfattningen att det är angeläget att lärare i naturorienterande ämnen på högstadiet får en adekvat fortbildning. Samtidigt kan konstateras att fortbildning av detta slag är beroende av skolhuvudmannens prioriteringar bland många andra angelägna fortbildningsändamål. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub240 yrkandena 2 delvis och 3.

Fortbildningsinsatserna i anslutning till den nya lärarutbildningen skall enligt 1989 års budgetproposition ses som en naturlig fortsättning på redan pågående lokalt utvecklingsarbete i kommunerna. Det betyder att fortbildningen skall bekostas med statsbidraget till lokal skolutveckling. Hela detta

bidrag kan dock inte disponeras för utbildningsbehov i anslutning till den nya lärarutbildningen, eftersom det också finns andra angelägna utbildningsbehov, t.ex. skollärafortbildning, datafortbildning och speciallärarfortbildning. Utöver medlen för lokal skolutveckling föreslår regeringen därför att fr.o.m. budgetåret 1989/90 skall 50 milj.kr. anslås per år under en tioårsperiod som *särskilt bidrag för utbildning av lärare i grundskolan* med anledning av lärarutbildningsreformen, dvs. sammanlagt en halv miljard kronor i utökade resurser.

I motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 23 föreslås ett belopp för utbildning som är 30 milj.kr. högre än det regeringen föreslagit. I motionerna 1988/89:Ub276 (c) yrkande 1, delvis, begärs förslag om ytterligare medel för lärarfortbildning. Också i motion 1988/89:Ub299 (vpk) yrkande 2 begärs förslag om hur behovet av medel för lärarfortbildning på längre sikt skall tillgodoses. Enligt motion 1988/89:Ub330 (s) yrkande 2 bör medlen till kompletteringsfortbildning föras över till anslaget B 3. Stöd för utveckling av skolväsendet.

Utskottet finner den av regeringen föreslagna anslagsposten Kompletteringsfortbildning om 50 milj.kr. under anslaget Bidrag till driften av grundskolor lämpligt avvägd. Med hänvisning härtill avstyrks motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 1 delvis, 1988/89:Ub299 yrkande 2, 1988/89:Ub330 yrkande 2 och 1988/89:Ub817 yrkande 23 delvis.

Lärartjänster i skolväsendet m.m.

I fråga om lärartjänster på skolområdet är huvudregeln att endast statsbidragsberättigad undervisning får bilda *underlag för statligt reglerad tjänst som lärare* och att sådana tjänster endast får inrättas av kommun inom den ram som länskolnämnd fastställt för kommunen i fråga.

I årets budgetproposition (bil. 10, s. 33) föreslås att äldre lärare, som har svårigheter att upprätthålla hel tjänst, i viss utsträckning skall få utföra andra arbetsuppgifter än undervisning inom ramen för statligt reglerad lärartjänst. Uppgifter, som ligger inom den kommunala kompetensen och som inte utgör grund för statsbidrag, föreslås således ingå i underlaget för statligt reglerad tjänst.

Utskottet anser att förslaget kommer att gagna skolan och tillstyrker det samma.

I motionerna 1988/89:Ub299 (vpk) yrkande 1 och 1988/89:Ub801 (c) yrkande 4 hemställs att *den statliga regleringen av skolans lärartjänster* skall bestå. Enligt motion 1988/89:Ub249 (m) bör däremot den statliga regleringen av lärartjänster upphöra för att det skall vara möjligt att åstadkomma en personalpolitik som inte är stel och rigid. Kommunerna bör få utveckla skolverksamheten så långt de själva önskar. Frågor om en flexibel organisation när det gäller tjänster på skolans område tas också upp i motion 1988/89:Ub282 (fp). Bl.a. måste enligt motionärerna alternativa karriärer på kommunal nivå skapas för dem som har tjänst på skolans område men som av olika skäl måste byta yrke helt.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

I proposition 1988/89:4 om skolans utveckling och styrning anförde föredragande statsrådet att det är viktigt att nuvarande starka statliga reglering av lärartjänsterna inte blir ett hinder för utveckling av skolan och för utveckling av bl.a. personalsociala åtgärder för lärarna. Det finns skäl som talar såväl för som mot en kommunalisering av bl.a. lärartjänsterna. I propositionen anfördes att det väsentliga inte är om tjänsterna är statligt eller kommunalt reglerade, utan att regleringen i avtal och på annat sätt kan förändras så att möjligheterna blir bättre att uppnå den ökade flexibilitet i resursutnyttjandet som bl.a. ligger bakom kraven på kommunalisering. I propositionen redovisas vidare att skolstyrelsen har mycket goda möjligheter att inom ramen för av riksdag och regering givna regler genom prioriteringar och extra satsningar "utveckla skolverksamheten så långt den själv och ytterst kommunens fullmäktige önskar och ger ekonomiska och andra förutsättningar för". Som framhålls i propositionen måste skolan kunna anpassas efter enskilda elevers varierande förutsättningar, behov och intressen för att kunna erbjuda varje elev en likvärdig utbildning.

Utskottet konstaterar med anledning av nämnda fyra motioner att det självfallet bör vara möjligt att under de kommande årens utvecklingsarbete finna former för en mer flexibel användning av lärartjänsterna på skolområdet. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub249, 1988/89:Ub282, 1988/89:Ub299 yrkande 1 och 1988/89:Ub801 yrkande 4.

I motion 1988/89:Ub299 (vpk) yrkande 3 begärs förslag om ett system med *fasta tjänster för lärarvikarier* inom grundskolan. Ett motsvarande förslag om ökad grundbemanning avseende lärare i grundskolan framförs i motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 22 delvis och 100 milj.kr. föreslås för ändamålet.

Utskottet vill först erinra om att det i 1989 års budgetproposition (bil. 10, s. 72) anges att tilläggsbidraget främst skall användas till vikariekostnader. Det skall för redovisningsåret 1988/89 utgå med 6,6 % av bidraget till bas- och förstärkningsresurser, dvs. motsvara ett belopp av 666,2 milj.kr.

Tidsanvändningen i grundskolan har ingått som en del av den nationella utvärderingen av skolväsendet. SÖ och sju länsskolnämnder har undersökt lärarnas frånvaro i grundskolan. Antalet rektorsområden som deltog i tidsgranskningen var i allmänhet fem från varje län. Rektorsområdena omfattade samtliga tre stadier och representerade såväl glesbygd som tätort. Av undersökningen framgår bl.a. att lärare under läsåret 1987/88 var frånvarande av olika anledningar under i genomsnitt ca tio procent av den totala undervisningstiden. Några påfallande skillnader mellan de olika stadierna kunde därvid inte påvisas. Skillnaderna mellan länen var däremot framträdande, något som i än högre grad gällde vid en jämförelse mellan de enskilda rektorsområdena. Orsakerna till frånvaron var till drygt 50 % sjukdom, därefter fortbildning (ca 15 %) och vård av barn (ca 13 %). Övriga frånvarorsaker var bl.a. tjänstledighet för fackliga uppdrag, för politiska uppdrag, för deltagande i konferenser samt för enskilda angelägenheter (totalt ca 15 %).

För att komma till rätta med de problem som är förknippade med syste-

met med korttidsvikarier finns regler i 15 kap. 8 § skolförordningen som möjliggör inrättande av tjänster som lärarvikarie (med tillsvidareförordnande för behörig lärare). Tjänster som lärare med numren 1—23 för lärarvikarie skiljer sig inte från andra lärartjänster i grundskolan. Sådana tjänster får enligt skolförordningen inrättas i den omfattning som krävs för att tillgodose ett stadigvarande behov av ersättare för lärare. I en kommentar till skolförordningen i denna del anför SÖ (Ökad grundbemanning avseende lärare i grundskolan, Sk89:4 Specialinformation till skolledare) att ”syftet med bestämmelsen är att skolstyrelserna skall kunna fast anställa så många lärare som de av erfarenhet bedömer sig ha ett stadigvarande behov av, vilket också bör främja kontinuiteten och kvaliteten i undervisningen. Det blir således skolstyrelsens bedömning av behovet av en ökad grundbemanning och inte statsbidragets storlek som avgör hur många tjänster som lärarvikarie som kommer att inrättas i kommunen”.

En ökad grundbemanning avseende lärare i grundskolan är i mycket beroende av kommunala initiativ. Utskottet anser det värdefullt om en kommun inrättar tjänster för lärarvikarie utöver det antal som statsbidraget medger och därmed åstadkommer en god skolsituation under förutsättning att gällande behörighetsbestämmelser iakttas. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub299 yrkande 3 och 1988/89:Ub817 yrkande 22 delvis, det senare även när det gäller ytterligare statliga medel för verksamheten under nästa budgetår.

Basresursmedeltalet på mellanstadiet, förstärkningsresursens användning

Länsskolnämndernas beslut om basresurser för kommunernas skolväsende bygger på en avvägning av ett antal faktorer där statens intresse av rimliga kostnader för skolorganisationen är den övergripande principen, men där också faktorer som resväg för eleverna m.m. skall beaktas. I normalfallet utgår en basresurs för varje påbörjat 25-tal elever i var och en av årskurserna 1—3 och för varje påbörjat 30-tal elever i var och en av årskurserna 4—9. Det verkliga medeltalet elever per basresurs för hela landet ligger dock betydligt under dessa delningstal genom att antalet elever i alla kommuner är uppdelat på många skolenheter och det är möjligt att ta hänsyn till kommunens tätortsgrad och de geografiska förhållandena i övrigt.

För mellanstadiets del har riksdagen lagt fast en norm för medeltalet elever per basresurs (prop. 1980/81:20, UbU 15, rskr. 120). Något motsvarande föreligger inte beträffande lågstadiet eller högstadiet. För landet som helhet gäller för närvarande att medeltalet elever per basresurs på mellanstadiet inte får understiga 22,72. Enligt regeringens beslut den 17 december 1988 skall länsskolnämnderna vid fastställande av antalet basresurser enligt 13 och 14 §§ förordningen (1978:345) om statsbidrag till driftkostnader för grundskolan m.m. se till att det genomsnittliga antalet elever per basresurs på mellanstadiet i länet inte understiger det antal elever som anges för varje län i följande sammanställning. Förordningen tillämpas fr.o.m. redovisningsåret 1988/89.

	Län	Antal elever
för	Stockholms län	25,06
	Uppsala län	22,43
	Södermanlands län	22,93
	Östergötlands län	23,38
	Jönköpings län	22,08
	Kronobergs län	22,35
	Kalmar län	20,99
	Gotlands län	17,95
	Blekinge län	22,36
	Kristianstads län	22,61
	Malmöhus län	24,53
	Hallands län	23,89
	Göteborgs och Bohus län	24,15
	Älvsborgs län	22,28
	Skaraborgs län	23,52
	Värmlands län	20,28
	Örebro län	22,38
	Västmanlands län	23,43
	Kopparbergs län	20,66
	Gävleborgs län	22,05
	Västernorrlands län	21,59
	Jämtlands län	18,53
	Västernorrlands län	19,43
	Norrbottnens län	19,60
för	riket	22,72

Genom normeringen av medeltalet elever per basresurs på mellanstadiet har en följsamhet mellan minskat elevunderlag och minskade kostnader för staten åstadkommit. Detta har, som utskottet redovisade i betänkande UbU 1985/86:14 (s. 9), i vissa län tvingat fram drastiska åtgärder för att uppfylla länsmedeltalet. I första hand är det därvid inte skolväsendet i glesbygd som har drabbats, eftersom kommuner och länskolnämnder i stor utsträckning velat undvika nedläggning av skolor. I stället är det mellanstadieskolor i icke-glesbygd som har fått öka sina klassmedeltal desto mer. Detta har ibland lett till så stora klasser att antalet elever kommit att uppgå till 32–33, dvs. något över delningstalet.

I motionerna 1988/89:Ub276 (c) yrkande 7 och 1988/89:Ub801 (c) yrkande 5 delvis begärs att det särskilda *basresursmedeltalet för mellanstadiet* skall avskaffas. I den sistnämnda motionen föreslås vidare att undervisningen ute i skolorna skall organiseras så, att det är högst 25 elever i varje klass. Ett uttalande härom begärs. Även i motion 1988/89:Ub276 (c) yrkande 6 delvis framförs samma förslag. Slutligen begärs i motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 14 att riksdagen beslutar att statsbidragsbestämmelserna skall vara så utformade att det skall vara möjligt för kommun som så önskar att utnyttja en del av *förstärkningsresursen* till att minska klasserna på mellan- och högstadierna ner till 25 elever.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

Utskottet har erfärit att länskolnämnden i Stockholms län, som omfattar 25 kommuner med totalt 620 grundskoleenheter och 159 000 elever, i skri-

velse till regeringen den 7 februari 1989 har redovisat att nämnden under åren funnit det alltmer svårgenomförbart att inom den givna länsramen ange klassorganisationer som är realistiska och förenliga med bestämmelserna i grundskoleförordningens 6 kap. 3 §. Enligt nämnda bestämmelser skall eleverna vid uppflyttning till högre årskurs så långt som det är möjligt behålla sina klasskamrater och lärare. Nämnden visar i sin skrivelse att det i länet nu inte är möjligt att — med en dominans av låg- och mellanstadieskolor med en eller två klasser i varje årskurs — iakta det föreskrivna basresursmedeltalet om 25,06. Eftersom normeringen av basresursmedeltalet måste hållas, har nämnden tvingats att bl.a. lägga ut "insprängda B-klasser", även mitt i mellanstadiet. På grund av motståndet bland föräldrar och elever mot denna typ av inte förutsedda åtgärder har skolförvaltningarna i länet regelmässigt nödgats kompensera bortfallet av basresurser för A-klass med förstärkningsresursinsatser.

Utskottet erinrar om att riksdagen våren 1987 hos regeringen begärt att normeringen av medeltalet elever per basresurs på mellanstadiet på sikt successivt skall avvecklas (UbU 1986/87:12 s. 34, rskr. 1986/87:185). Denna begäran gäller fortfarande. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 7 och 1988/89:Ub801 yrkande 5 delvis.

När det gäller förstärkningsresursens användning för att under ett läsår minska klassers och undervisningsgruppers storlek bör erinras om att utskottet vid ett flertal tillfällen har uttalat sig mot en sådan användning av förstärkningsresursen, eftersom den skulle kunna medföra en minskning av insatserna för de elever som har de största problemen i skolan. Utskottet vill inte motsätta sig att man i viss utsträckning nyttjar förstärkningsresursen för att under ett läsår minska klassers och undervisningsgruppers storlek men utgår ifrån att skolstyrelsen gör en välmotiverad avvägning och inte som utgångspunkt har en generell minskning av klassmedeltalet.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 6 delvis, 1988/89:Ub801 yrkande 5 delvis och 1988/89:Ub817 yrkande 14.

Nytt statsbidragssystem för grundskolan m.m.

Enligt förordningen (1978:345) om statsbidrag till driftkostnader för grundskolan m.m. lämnas bidrag till *basresurser* (antalet statsbidragsberättigade lärarveckotimmar för olika basresurser framgår av bilagan till förordningen) och till *förstärkningsresurser* med dels 0,5194 veckotimmar per elev för insatser för undervisning, dels 0,1107 veckotimmar per elev för andra särskilda insatser. Regeringen fastställer årligen veckotimpriset för bas- och förstärkningsresurser. För redovisningsåret 1987/88 har veckotimpriset för basresurser för resp. stadium fastställts till i genomsnitt 4 724 kr., 4 704 kr. resp. 5 448 kr. samt veckotimpriset för förstärkningsresursens undervisningsbundna del till 5 118 kr. och den icke undervisningsbundna delen till 4 350 kr. *Tilläggsbidrag* för vissa kostnader, främst vikariekostnader, utgår för redovisningsåret 1987/88 med 6,1 % av statsbidraget till bas- och för-

stärkningsresurser. Härutöver lämnas *särskilda bidrag* till viss stödundervisning, hemspråksundervisning m.m.

Regeringen fastställer årligen belopp för *skolledningsresurser*. Den motsvarar 195 300 kr. redovisningsåret 1987/88. För skolledningsresurser utgår till en kommun — utöver basen 2,662 skolledningsresurser — ett tillskott med 0,018 skolledningsresurser för varje poäng i grundskolan t.o.m. 50 poäng och med 0,054 skolledningsresurser för varje ytterligare poäng. För skolenheter med högstadium lämnas dessutom ett tillskott med 0,044 skolledningsresurser. Bidrag utgår vidare till kostnader för vissa *socialavgifter* (avgiftsbidraget motsvarar för redovisningsåret 1987/88 22,3 % av lönebidragen). Slutligen minskas de sammanlagda bidragen med 2 % enligt förordningen (1981:449) om minskning av vissa statsbidrag till kommunal utbildning.

Lönekostnadspålägg beräknas med 11 % på samtliga lönebidrag och då på det bidragsbelopp som återstår efter minskningen med 2 %. Beloppet för lönekostnadspålägg skall tillföras statsbudgetens inkomsttitel Statliga pensionsavgifter, netto.

Bidraget till *lokal skolutveckling* lämnas enligt förordningen (1982:608) om statsbidrag till lokal skolutveckling m.m. Bidraget utgör 2,34 % av bidragen till bas- och förstärkningsresurser samt till stödundervisning och hemspråksundervisning. I den mån beloppen används till lönekostnader ingår bidrag till socialavgifter med samma procentsatser som gäller för sådant avgiftsbidrag till skolformen. Även detta bidrag minskas med 2 %. Lönekostnadspålägg med 11 % beräknas på 82 % av det bidragsbelopp som återstår efter den tvåprocentiga minskningen.

Det nuvarande statsbidraget till fristående skolor är elevrelaterat. Bidraget per elev utgör drygt 40 % av det genomsnittliga statsbidraget per elev i grundskolan (prop. 1982/83:1 s. 31—32, 43 och 45, UbU 1982/83:10 s. 15).

Frågor om *ett nytt statsbidragssystem för grundskolan och godkända fristående skolor* tas upp i ett antal motioner.

Förslag om ett elevbaserat statsbidragssystem för grundskolan förs fram i motionerna 1988/89:Ub834 (m) yrkandena 1, 2 och 3 och 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 6. Även i motion 1988/89:Ub824 (mp) yrkande 2 begärs ett elevrelaterat bidrag som kan disponeras fritt av den enskilda skolan. Samtliga motionärer anser det möjligt att konstruera ett elevrelaterat bidragssystem utan att detta skapar några besvärande omfördelningseffekter för kommunerna i jämförelse med dagens bidragssystem. Mycket kan enligt motionärerna vinnas på den överblick och förenkling som ett elevrelaterat bidragssystem kan ge. I motion 1988/89:Ub255 (m) efterlyses statsbidragsformer som ökar förutsättningarna för att driva skolor i glesbygd. Enligt motion 1988/89:Ub313 (s) yrkande 2 bör statsbidragen till kommunerna utformas så att deras syfte fylls utan regler som i detalj styr den praktiska utformningen av skolverksamheten. Enligt motion 1988/89:Ub827 (s) yrkande 3 är en rättvis statsbidragstäckning för glesbygder nödvändig, om bidragssystemet skall göras om. Likartade önskemål förs fram i motionerna 1988/89:Ub298 (fp) yrkande 4, 1988/89:Ub615 (c) yrkande 2, 1988/89:Ub820 (mp) delvis och 1988/89:Ub824 (mp) yrkande 12. Enligt motio-

nerna 1988/89:Ub276 (c) yrkande 6 delvis, 1988/89:Ub801 (c) yrkande 5 delvis och 1988/89:Ub332 (vpk) yrkande 5 bör delningstalet för basresurser på mellan- och högstadierna vara 25 och inte 30 som nu. Det blir då överensstämmelse mellan grundskolans tre stadier i detta hänseende. I motion 1988/89:Ub241 (vpk) begärs att delningstalet för B-skolans årskurser 3—4 skall vara 25. När det gäller statsbidrag till godkända fristående skolor på grundskolenivå anförs i motionerna 1988/89:Ub204 (m) delvis, 1988/89:Ub206 (m) yrkande 2 och 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 7 delvis att bidrag till sådana skolor bör utgå på i princip samma sätt som till skolor med kommunal huvudman. I motion 1988/89:Ub339 (mp) begärs att lärarlönerna vid waldorfskolorna snarast möjligt skall bekostas av staten. Enligt motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 8 bör vid godkända fristående skolor finnas en motsvarighet till de kommunala skolornas bidrag till lokal skolutveckling så att stöd kan lämnas till lärarnas fortbildning. Slutligen anförs i motion 1988/89:Ub276 (c) yrkande 12 att ett statsbidragssystem med basresurser och förstärkningsresurs m.m. i enlighet med styrningsberedningens förslag bör kunna vara tillämpligt även på godkända fristående skolor.

Utskottet har erfarit att regeringen under nästa riksmöte avser att lägga fram förslag till ett nytt statsbidragssystem för det obligatoriska skolväsendet. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna 1988/89:Ub204 delvis, 1988/89:Ub206 yrkande 2, 1988/89:Ub241, 1988/89:Ub255, 1988/89:Ub276 yrkandena 6 delvis och 12, 1988/89:Ub298 yrkande 4, 1988/89:Ub313 yrkande 2, 1988/89:Ub332 yrkande 5, 1988/89:Ub339, 1988/89:Ub615 yrkande 2, 1988/89:Ub801 yrkande 5 delvis, 1988/89:Ub817 yrkandena 6, 7 delvis och 8, 1988/89:Ub820 delvis, 1988/89:Ub824 yrkandena 2 och 12, 1988/89:Ub827 yrkande 3 samt 1988/89:Ub834 yrkandena 1, 2 och 3.

Vissa särskilda frågor rörande fristående skolor

Enligt gällande bestämmelser är det länskolnämnd som godkänner skola för fullgörande av skolplikt resp. återkallar sådant beslut. Skolstyrelse skall därvid beredas tillfälle att yttra sig före nämndens beslut. Regeringen prövar frågan om statsbidrag till fristående skola utifrån de av riksdagen angivna kriterierna för bidrag. För att komma i fråga för statsbidrag bör skolan ha en prägel som gör att den i något avseende avviker från grundskolan. Det kan vara fråga om såväl en verksamhet bedriven utifrån en särskild pedagogisk grundsyn (t.ex. waldorfpedagogik) som en i fråga om timplaner eller kursplaner påtagligt annorlunda upplagd verksamhet. Även skolor som står på konfessionell grund kan komma i fråga för statsbidrag (UbU 1987/88:14).

Enligt motion 1988/89:Ub206 (m) yrkandena 1, 3 och 4 bör prövningsförfarandet när det gäller statsbidrag till fristående skolor förenklas. *Beslutsinstans när det gäller statsbidrag* till fristående skola bör kunna vara myndighet inom den statliga skoladministrationen. Godkänd fristående skola som uppfyller vissa grundläggande krav bör kunna få statsbidrag. Vidare bör skolstyrelsen, inte länskolnämnd, fatta beslut om godkännande av fristående skola för skolpliktens fullgörande.

Utskottet anser att nu gällande princip i fråga om beslutsnivå vid statsbi-

dragsgivning m.m. tills vidare bör tillämpas. När det gäller godkännande av fristående skolor för skolpliktens fullgörande har riksdagen under föregående riksmöte beslutat att länskolnämnd skall fatta sådant beslut i stället för skolstyrelse. Det är önskvärt med en mer enhetlig praxis i dessa frågor (UbU 1987/88:14, rskr. 1987/88:304). Utskottet avstyrker därmed motion 1988/89:Ub206 yrkandena 1, 3 och 4.

Som framgått av det föregående är det regeringen som prövar frågan om statsbidrag till fristående skola utifrån de kriterier som angetts av riksdagen. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1988/89:Ub279 (m), där motionärerna begär att riksdagen skall göra ett uttalande om att *bidrag* bör utgå till vissa namngivna skolor.

Beträffande tillämpningen av *skollagen (1985:1100) 9 kap. 1 §* vid godkännande av fristående skola för skolpliktens fullgörande hänvisar utskottet till vad som anförts i ärendet under föregående riksmöte (UbU 1987/88:14, s. 10). Motion 1988/89:Ub231 (s) avstyrks därmed.

Praktisk arbetslivsorientering

I propositionen beräknas 4,1 milj.kr. för extra bidrag för studie- och yrkesorientering och *praktisk arbetslivsorientering i glesbygd*.

Utskottet tillstyrker förslaget.

I sammanhanget behandlar utskottet två motioner om den praktiska arbetslivsorienteringen. Enligt motion 1988/89:Ub276 (c) yrkande 11 behövs *en utvärdering av den praktiska arbetslivsorienteringen* på högstadiet för att klarlägga effekterna av att bidrag till lärarlöner inte utbetalats under de fyra veckor då praktisk arbetslivsorientering anordnas. I motion 1988/89:Ub284 (fp) anförs att kostnaderna för skolans praktiska arbetslivsorientering uppgår till miljardbelopp men att bristerna i genomförandet är stora. Platsackvisitionen sker inte sällan slumpmässigt och det pedagogiska utbytet av verksamheten blir då ringa. SÖ bör få i uppdrag att analysera förutsättningarna för att anordna en mer meningsfull praktisk arbetslivsorientering än vad som hittills varit fallet.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

SÖ är medvetet om att det finns vissa brister i skolans arbetslivskontakter. Inom verket har under budgetåret 1988/89 startats ett projekt Utveckling av skolans arbetslivskontakter. Det är treårigt och syftar till att både kvantitativt och kvalitativt utvärdera skolans arbetslivskontakter. Inom ramen för projektet planeras också en försöksverksamhet med utveckling av grundskolans arbetslivskontakter.

Den praktiska arbetslivsorienteringen är en del av skolarbetstiden. Det är enligt utskottets mening därför viktigt att den praktiska arbetslivsorienteringen utvärderas och att SÖ lägger fram de förslag som utvärderingen ger anledning till. Med det anförda får syftet med motionsyrkandena anses vara i stort tillgodosett, varför motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 11 och 1988/89:Ub284 bör avslås av riksdagen.

Riksdagen har efter förslag i 1985 års budgetproposition beslutat att särskilda medel skall avsättas för bidrag till utvecklingsarbete med kultur i skolan. För nästa budgetår beräknas oförändrat bidrag, 16 milj.kr. Utvecklingsarbetet bör enligt föredragande statsrådet fortsätta och det fortsatta arbetet inriktas på att göra kulturverksamheten till en naturlig del av det dagliga skolarbetet.

Enligt motion 1988/89:Ub834 (m) yrkande 17 delvis bör det särskilda bidraget till kulturverksamhet föras över till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen. I motion 1988/89:Ub218 (s) yrkas att en större del av stödet bör styras över till grundskolans högstadium och gymnasieskolan.

Utskottet avstyrker motionerna 1988/89:Ub218 och 1988/89:Ub834 yrkande 17 delvis och tillstyrker regeringens förslag till inriktning av utvecklingsverksamheten med kultur i skolan.

Disposition av viss del av bidraget till utveckling av samlad skoldag

Av propositionen framgår att en arbetsgrupp skall tillsättas med uppgift att följa, stimulera och påskynda utvecklingen i riktning mot ett närmande mellan skola och barnomsorg. Arbetsgruppen bör bl.a. ha till uppgift att med hjälp av befintliga resurser för utvecklingsarbete stödja och initiera utvecklingsprojekt i kommuner som kan tjäna som förebild för andra kommuner. Föredragande statsrådet har beräknat 25 milj.kr. till särskilt stimulationsbidrag för utvecklingsarbete med frågor rörande den icke-timplanebundna delen av skoldagen budgetåret 1989/90. Regeringen bör enligt propositionen ha möjlighet att disponera en mindre del av detta belopp för insatser inom ramen för det arbete som arbetsgruppen avses bedriva.

I motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 35 delvis föreslås att riksdagen inte skall anslå nyss nämnda 25 milj.kr. Enligt motion 1988/89:Ub834 (m) yrkande 15 delvis bör dessa medel överföras till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen.

Utskottet, som anser att bidraget till utveckling av samlad skoldag behövs för sitt ändamål, avstyrker motionerna 1988/89:Ub817 yrkande 35 delvis och 1988/89:Ub834 yrkande 15 delvis och tillstyrker regeringens förslag.

Bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet och högstadiet

I propositionen om skolans utveckling och styrning föreslog regeringen att ett lokalt utvecklingsarbete skall inledas på grundskolans högstadium fr.o.m. läsåret 1989/90. Detta arbete bör särskilt ta fasta på att utveckla mer elevaktiva arbetsformer och arbetssätt och att få till stånd en ökad ämnessamverkan, i första hand mellan de samhällsorienterande resp. de naturorienterande ämnena. Det bör ankomma på resp. länskolnämnd att avgöra hur mycket av medlen som skall fördelas till mellanstadiet resp. högstadiet.

Ett riktmärke bör dock vara att minst en tredjedel av medlen skall fördelas till utvecklingsprojekt på högstadiet. I budgetpropositionen beräknas sammanlagt 32 milj.kr. för lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet och högstadiet budgetåret 1989/90.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motion 1988/89:Ub834(m) yrkande 18 delvis, enligt vilket ifrågavarande medel bör överföras till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen.

Anslagsberäkning för budgetåret 1989/90

I 1987 års reviderade finansplan (prop. 1986/87:150) redovisade regeringen vissa statsfinansiella restriktioner för löneökningar. Dessa innebar att regeringen inför varje avtalsrörelse skulle klargöra vilket totalt utrymme för lönekostnadsökningar som ansågs föreligga för den statliga sektorn. Varje kostnadsökning över denna ram skulle mötas med effektivitets- och produktivitetshöjande åtgärder eller besparingar. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (FiU 1986/87:30, rskr. 1986/87:363).

Som framgått av det föregående fastställer regeringen årligen veckotimpris för bas- och förstärkningsresurser m.m. I budgetpropositionen anför nu att kostnaderna för 1988 års statliga avtal (RALS 1988) översteg den av regeringen fastställda *utgiftsramen* med 1 %. För grundskolans del innebär det ett behov av indragning av statliga medel om 167 milj.kr. per budgetår i långsiktig effekt. Den metodik som förordas för att åstadkomma detta är att veckotimpriserna i grundskolan minskas med 1 %. Förskottsutbetalningarna till kommunerna föreslås därför minska. Kommunerna anses också böra få möjlighet att minska verksamheten i grundskolan med 1 %, dock inte när det gäller timplanebunden undervisning och insatser för elever med särskilt behov av stöd och hjälp (hemställen 1, 2 och 3 i propositionen). Till Bidrag till driften av grundskolor m.m. begärs i proposition 1988/89:100 för budgetåret 1989/90 ett förslagsanslag på 17 022 000 000 kr.

Avslag på propositionen i denna del yrkas i sex motioner av fem partier, nämligen 1988/89:Ub239 (vpk) yrkande 4, 1988/89:Ub276 (c) yrkandena 8, 9 och 10, 1988/89:Ub308 (s), 1988/89:Ub801 (c) yrkande 3, 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 22 delvis och 1988/89:Ub824 (mp) yrkande 3. Veckotimpriset anses böra vara oförändrat och anslaget tillföras 167 milj.kr. för nästa budgetår.

Utskottet finner att föreslagen typ av utgiftsram inte är lämplig på grundskolans område. Utskottet tillstyrker därför motionerna 1988/89:Ub239 (vpk) yrkande 4, 1988/89:Ub276 (c) yrkandena 8, 9 och 10, 1988/89:Ub308 (s), 1988/89:Ub801 (c) yrkande 3, 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 22 delvis och 1988/89:Ub824 (mp) yrkande 3 och föreslår att riksdagen avslår samtliga tre förslag i propositionen som rör sänkt veckotimpris m.m. och under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m.m. anvisar 167 milj.kr. utöver regeringens förslag för att täcka kostnaderna för ett återställt veckotimpris.

I sammanhanget avstyrker utskottet utskottet motion 1988/89:Ub293 (s) om informationsåtgärder i skolorna om innehållet i budgetpropositionen. Utskottet utgår från att informationen i skolorna är allsidig.

För redovisningsåret 1988/89 beräknas kostnaden för basresurser till 7 133 milj. kr. och för förstärkningsresursen till 2 961 milj. kr., varav den undervisningsbundna delen uppgår till 2 523,5 milj. kr.

Utskottet har i tidigare sammanhang (bet. 1988/89:UbU11 och bet. 1988/89:UbU12) avstyrkt ett antal besparingsförslag i motion 1988/89:Ub834 (m) av innebörd att anslagen Länskolnämnderna, Stöd för utveckling av skolväsendet och Särskilda insatser på skolområdet (yrkandena 6, 8 och 13, samtliga delvis) skall minskas med sammanlagt 324,7 milj. kr. Under förevarande anslag avstyrker utskottet nu samma motionärers förslag om att medel skall överföras till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen dels från den icke undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen (300 milj. kr., yrkande 16), dels från utvecklingsarbetet rörande den icke timplanebundna delen av skoldagen (25 milj. kr., yrkande 15 delvis), dels från kulturverksamheten i grundskolan (16 milj. kr., yrkande 17 delvis), dels från lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet och högstadiet (32 milj. kr., yrkande 18 delvis). Det bör i sammanhanget upplysas om att det enligt 24 a § statsbidragsförordningen för grundskolan redan är möjligt att använda en del av den icke undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen till undervisningsändamål. Denna icke undervisningsbundna resurs uppgår i dag till 437,5 milj. kr. Även yrkandena 19 och 20 i samma motion om en minskad omfattning av hemspråksundervisningen (motsvarande 40 milj. kr.) och yrkande 22 om en uppräknig av anslaget med 324,7 milj. kr. avstyrks. Resultatet av motionärernas förslag innebär jämfört med regeringens förslag en minskning med 40 milj. kr. av de samlade resurserna under dessa fyra skolanslag (Länskolnämnderna, Stöd för utveckling av skolväsendet, Särskilda insatser på skolområdet, Bidrag till driften av grundskolor m.m.). Som framgått av det föregående har utskottet nu föreslagit en uppräknig av den av regeringen föreslagna medelsanvisningen för grundskolan med 167 milj. kr.

Av statsfinansiella skäl avstyrker utskottet motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 22 delvis om ytterligare 170 milj. kr. för att förbättra undervisningssituationen i skolan. Som utskottet anfört i det föregående bör även yrkande 23 delvis i samma motion om ytterligare 30 milj. kr. till kompletteringsfortbildning avslås. Likaså bör riksdagen avslå yrkande 35 delvis i motionen som rör borttagande av 25 milj. kr. till utveckling av samlad skoldag.

Av statsfinansiella skäl avstyrker utskottet även motionerna 1988/89:Ub215 (c), 1988/89:Ub276 (c) yrkande 5, 1988/89:Ub801 (c) yrkandena 1 och 2, enligt vilka grundskolan behöver tillföras 300 milj. kr. från statens sida för att staten skall täcka ungefär hälften av huvudmännens totala kostnader för grundskolan. På samma grund avstyrks motionerna 1988/89:Ub276 (c) yrkande 4 och 1988/89:Ub239 (vpk) yrkande 3, i vilka begärs att statsbidraget till studie- och yrkesorientering skall utgå med samma veckotimpris som gäller för den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen (+ 17 milj. kr.). Slutligen avstyrks motionerna 1988/89:Ub239 (vpk) yrkande 2, 1988/89:Ub276 (c) yrkande 13, 1988/89:Ub326 (c) och 1988/89:Ub824 (mp) yrkande 29 om särskilda medel till utveckling av skolväsendet i glesbygd. När det gäller frågan om skolor i glesbygd vill

utskottet erinra om att praxis får anses vara mycket generös när det gäller det minsta antalet elever för en skolenhet och att det i glesbygd ofta räcker med något eller några tiotal elever på låg- och mellanstadierna. Riksdagen har vidare vid 1987/88 års riksmöte fattat beslut om nya principer för inrättandet av små högstadieskolor (UbU 1987/88:14, rskr. 1987/88:304).

Riksdagen bör anvisa 17 189 000 000 kr. för nästa budgetår under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m.m.

Skolans utveckling och styrning

I två motioner hävdas att *inriktningen av skolans arbete* bör definieras och preciseras på ett konkretare sätt än i gällande läroplan för att man skall kunna nå en bättre måluppfyllelse. Enligt motion 1988/89:Ub806 (m) skall kunskapsmålet vara det överordnade målet. Riksdagen bör därför hos regeringen begära en översyn av läroplanen för grundskolan i syfte att få en ökad precisering av mål för och inriktning av arbetet i skolan. Undervisningen i skolan bör vara koncentrerad på det centrala i de olika ämnena, och annat stoff bör i största möjliga utsträckning föras bort. Skolans huvuduppgift bör således göras tydlig och likaledes vara möjlig att genomföra. Varje ämne på timplanen bör ha en egen kursplan. I motionen begärs också riktlinjer för skolans fostrande uppgift. Enligt motionärerna behövs mer av föräldrasamtal samt undervisning i etik i skolan. Skolan bör vidare förmedla ett förhållningssätt som bygger på respekt för vårt samhälles etiska värderingar (yrkandena 1, 2, 4 och 6). I motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkandena 2 och 3 anses att ingen i grundskolan bör påbörja nya moment i en ny årskurs, om han eller hon inte dessförinnan skaffat sig erforderliga kunskaper i tidigare moment. Det bör finnas grundkurser, fördjupningskurser m.m. i timplanens ämnen. Vidare föreslås att det skall utarbetas förslag till en grundskoleexamen, innebärande godkända grundkunskaper i bl.a. svenska och matematik. Den som före skolpliktens utgång haft svårigheter att skaffa sig dessa kunskaper bör före 18 års ålder ha rätt till kompletterande undervisning i grundskolan eller kommunal vuxenutbildning.

Tre motioner behandlar frågor om *ökat inflytande och medansvar i skolan för elever och föräldrar*. I motionerna 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 19 och 1988/89:Ub298 (fp) yrkandena 2 och 3 anföras att betydligt flera beslut än i dag bör fattas av de kategorier som närmast är berörda av skolans verksamhet, dvs. av elever, skolans personal och elevernas föräldrar. För att detta skall kunna ske bör ett beslutsorgan — ett skolråd — inrättas på den enskilda skolan. Skolrådets ansvarsområde och beslutsrätt får, menar motionärerna, avgöras av skolstyrelsen. Även i motion 1988/89:Ub824 (mp) yrkande 1 föreslås att beslutsfattandet skall ske på den enskilda skolan. Enligt motionärerna skall varje skola ha en styrelse med lika många representanter för skolpersonal som för elever och föräldrar. Styrelsen skall ha ett ekonomiskt ansvar och fatta beslut om skolans verksamhet. Allt arbete inom skolan skall ses som ett gemensamt ansvar. Det skall organiseras så att varje elev efter hand får insikt om skolans hela verksamhet och under ledning av personal får arbetsuppgifter och växande ansvar.

Frågor om *utvärdering av skolan* tas upp i motion 1988/89:Ub806 (m)

yrkande 15. Motionärerna hävdar att den verkliga makten när det gäller skolans utveckling i dag skapas genom den överblick och möjlighet till initiativ som till stora delar ligger hos SÖ. SÖ svarar för utveckling av läroplaner, prioriteringar när det gäller personalfortbildning, anslagsframtällningar m.m. Det är enligt motionärernas mening inte lämpligt att den centrala myndighet, som har ansvar för att organisera verksamheten, också ansvarar för att redovisa de övergripande resultaten. Utvärdering av skolans inre arbete — den pedagogiska utvärderingen — bör skötas av en fristående instans. Som förebild för ett sådant organ kan enligt motionärerna tjäna den utvärdering i form av särskilda skolinspektioner som förekommer i Storbritannien. En skolinspektion i Storbritannien innebär en genomgripande granskning av allt vid en skola. Inspektörerna rapporterar sina iakttagelser direkt till ansvarig minister. Rapporten har formen av en offentlig handling. Inspektörerna svarar därutöver för viss rådgivning. Ibland görs också tematiska inspektioner på flera skolor. Den offentliga inspektionsrapporten blir således ett redskap för vägledning både i andra skolor och inom den regionala och centrala administrationen. Motionärerna anser att en utredning bör tillsättas med uppgift att skyndsamt lägga fram förslag om ett system för en sådan utvärdering av den svenska skolan.

I ett antal motioner tas upp frågor om *en ökad valfrihet i skolan*. Enligt motion 1988/89:Ub806 (m) yrkande 13 bör eleverna på grundskolans högstadium ha större möjlighet att välja inriktning efter anlag och intresse. Enligt motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 10 bör fördjupningskurs av ämne på timplanen kunna läsas inom ramen för tillvalstiden. Det är enligt motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 4 viktigt att skolor får möjlighet att skapa en särskild ämnesprofil. Detta kan stimulera det pedagogiska förnyelsearbetet inom ungdomsskolan. Enligt motionerna 1988/89:Ub806 (m) yrkande 8 och 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 5 bör det fria valets princip i fråga om skola i ökad utsträckning gälla inom det allmänna skolväsendet. Fristående skolor kan därjämte främja mångfalden i utbildningsutbudet inom en kommun.

Föredragande statsrådet anmälde i proposition 1988/89:4 att uppdelningen i *allmän kurs och särskild kurs i engelska och matematik* tills vidare skall vara kvar. Ett fortsatt utvecklingsarbete bör dock bedrivas med olika grupperingar av eleverna i matematik och engelska. I motion 1988/89:Ub332 (vpk) yrkande 9 föreslås att riksdagen skall besluta att avskaffa dessa alternativkurser, medan det i motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 11 anses att dessa kurser behövs.

Enligt motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 21 bör eleverna få medverka i *skolans skyddsverksamhet*.

Slutligen framhålls i motion 1988/89:Ub806 (m) yrkande 7 att boken bör vara ett centralt *läromedel i skolarbetet* och att elevernas möjligheter att tillägna sig kunskaper och en god studieteknik är mycket beroende av att de har tillgång till egna läromedel. Motionärerna anser att alla elever skall få centrala läromedel i form av böcker i varje ämne.

Samtliga nu redovisade motioner i detta avsnitt om skolans utveckling och styrning väcktes under allmänna motionstiden i januari 1989. De överensstämmer helt med motioner som väcktes under år 1988 och som utskottet

behandlade i sitt den 19 januari 1989 justerade betänkande 1988/89:UbU7 om skolans utveckling och styrning. Riksdagen har sedermera fattat beslut i ärendet den 8 februari 1989 (rskr. 1988/89:95). Utskottet avstyrker motionerna 1988/89:Ub298 yrkandena 2 och 3, 1988/89:Ub332 yrkande 9, 1988/89:Ub806 yrkandena 1, 2, 4, 6, 7, 8, 13 och 15, 1988/89:Ub817 yrkandena 2, 3, 4, 5, 10, 11, 19 och 21 samt 1988/89:Ub824 yrkande 1 med hänvisning till vad utskottet anfört i de olika ärendena i betänkandet 1988/89:UbU7 om skolans utveckling och styrning under rubrikerna Ansvarsfördelning och styrning på skolområdet (s. 14–16), Elevers och föräldrar inflytande i skolan (s. 34), En bättre utvärdering (s. 36–37), En ökad valfrihet (s. 38–40), Alternativkurser i engelska och matematik på grundskolans högstadium (s. 44) och Tillgången på läromedel (s. 51).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *fortbildning av lärare i grundskolan*
att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Ub240 yrkande 2 delvis, 1988/89:Ub276 yrkande 1 delvis, 1988/89:Ub330 yrkande 1, 1988/89:Ub806 yrkande 37, 1988/89:Ub808 yrkande 3, 1988/89:Ub817 yrkande 28 och 1988/89:Ub834 yrkande 21 utan erinran lägger proposition 1988/89:100 till handlingarna,
2. beträffande *undervisningen i naturorienterade ämnen i grundskolan m.m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub240 yrkandena 2 delvis och 3,
3. beträffande *särskilt bidrag för fortbildning av lärare i grundskolan*
att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 1 delvis, 1988/89:Ub299 yrkande 2, 1988/89:Ub330 yrkande 2 och 1988/89:Ub817 yrkande 23, delvis, godkänner vad som förordats i proposition 1988/89:100,
4. beträffande *underlaget för statligt reglerad tjänst som lärare*
att riksdagen godkänner vad som i proposition 1988/89:100 har förordats om att även verksamhet som inte är statsbidragsberättigad skall få inräknas i en statligt reglerad tjänst som lärare,
5. beträffande *statligt reglerade lärartjänster m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub249, 1988/89:Ub282, 1988/89:Ub299 yrkande 1 och 1988/89:Ub801 yrkande 4,
6. beträffande *en ökad grundbemanning i skolorna i form av fasta tjänster för lärarvikarier*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub299 yrkande 3 och 1988/89:Ub817 yrkande 22 delvis,
7. beträffande *basresursmedeltalet på mellanstadiet*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 7 och 1988/89:Ub801 yrkande 5 delvis,
8. beträffande *förstärkningsresursens användning*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 6 delvis, 1988/89:Ub801 yrkande 15 delvis och 1988/89:Ub817 yrkande 14,

9. beträffande *ett nytt statsbidragssystem för grundskolan och godkända fristående skolor*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub204 delvis, 1988/89:Ub206 yrkande 2, 1988/89:Ub241, 1988/89:Ub255, 1988/89:Ub276 yrkandena 6 delvis och 12, 1988/89:Ub298 yrkande 4, 1988/89:Ub313 yrkande 2, 1988/89:Ub332 yrkande 5, 1988/89:Ub339, 1988/89:Ub615 yrkande 2, 1988/89:Ub801 yrkande 5 delvis, 1988/89:Ub817 yrkandena 6, 7 delvis och 8, 1988/89:Ub820 delvis, 1988/89:Ub824 yrkandena 2 och 12, 1988/89:Ub827 yrkande 3 samt 1988/89:Ub834 yrkandena 1, 2 och 3,

10. beträffande *beslutsinstans när det gäller statsbidrag till fristående skola m.m.*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub206 yrkandena 1, 3 och 4,

11. beträffande *uttalande om statsbidrag till vissa skolor*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub279,

12. beträffande *specialmotiveringen till skollagen (1985:1100) 9 kap. 1 §*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub231,

13. beträffande *bidrag till verksamhet med praktisk arbetslivsorientering i glesbygd*

att riksdagen godkänner vad som har förordats i proposition 1988/89:100,

14. beträffande *en utvärdering av den praktiska arbetslivsorienteringen*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 11 och 1988/89:Ub284,

15. beträffande *inriktningen av utvecklingsverksamheten med kultur i skolan*

att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Ub218 och 1988/89:Ub834 yrkande 17 delvis utan erinran lägger proposition 1988/89:100 till handlingarna,

16. beträffande *disposition av viss del av bidraget till utveckling av samlad skoldag*

att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Ub817 yrkande 35 delvis och 1988/89:Ub834 yrkande 15, delvis, godkänner vad som förordats i proposition 1988/89:100,

17. beträffande *bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet och högstadiet*

att riksdagen med avslag på motion 1988/89:Ub834 yrkande 18, delvis, godkänner vad som har förordats i proposition 1988/89:100,

18. beträffande *anslagsbeloppet m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub239 yrkande 4, 1988/89:Ub276 yrkandena 8, 9 och 10, 1988/89:Ub308 samt 1988/89:Ub824 yrkande 3, med anledning av motion 1988/89:Ub817 yrkande 22 delvis samt med avslag på proposition 1988/89:100 och motionerna 1988/89:Ub215, 1988/89:Ub239 yrkandena 2 och 3, 1988/89:Ub276 yrkandena 4, 5 och 13, 1988/89:Ub293, 1988/

89:Ub326, 1988/89:Ub801 yrkandena 1, 2 och 3, 1988/89:Ub817 yrkandena 23 och 35, båda delvis, 1988/89:Ub824 yrkande 29 och 1988/89:Ub834 yrkandena 6, 8, 13, 15, 16, 17 och 18, samtliga delvis, samt 19, 20 och 22 till *Bidrag till driften av grundskolor m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 17 189 000 000 kr.,
 19. beträffande *skolans utveckling och styrning*
 att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub298 yrkandena 2 och 3, 1988/89:Ub332 yrkande 9, 1988/89:Ub806 yrkandena 1, 2, 4, 6, 7, 8, 13 och 15, 1988/89:Ub817 yrkandena 2, 3, 4, 5, 10, 11, 19 och 21 samt 1988/89:Ub824 yrkande 1.

Stockholm den 27 april 1989

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Larz Johansson (c), Helge Hagberg (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Ingvar Johnsson (s), Margareta Hemmingsson (s), Berit Löfstedt (s), Birger Hagård (m), Carl-Johan Wilson (fp), Marianne Andersson (c), Eva Goës (mp), Ewa Hedkvist Petersen (s), Ingegerd Wärnersson (s), Jan Björkman (s) och Ylva Johansson (vpk).

Reservationer

1. Fortbildning av lärare i grundskolan (mom. 1)

Ann-Cathrine Haglund (m), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m) och Carl-Johan Wilson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Den allmänna" och på s. 11 slutar med "till handlingarna" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är viktigt att lärarnas kunskaper hålls på en hög nivå. Fortbildning och annan utbildning för ökad kunskap hos lärarna är därför viktiga inslag i skolans personalutveckling. Det är en betydande risk att fortbildningsresurserna nu låses till en utbildning som saknar tillräcklig substans och som inte får det innehåll som stödjer en god kunskapsutveckling. Utskottet har uppfattningen att den nu aktuella fortbildningen av grundskolans lärare i första hand skall avse ämnesfördjupning. Goda kunskaper i ämnet ger läraren en trygghet i undervisningen som i sin tur leder till att den blir intressant för eleverna. Det är vidare viktigt att jämställdhetsfrågorna beaktas i framför allt fortbildningen av lärare i de naturorienterande ämnena. Utskottet anser att utbildningens kvalitet i skolan endast kan garanteras genom tillgång till väl utbildade lärare. Vad utskottet anfört

om fortbildning av grundskolans lärare bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

1988/89:UbU13

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *fortbildning av lärare i grundskolan*
att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub806 yrkande 37, 1988/89:Ub817 yrkande 28 och 1988/89:Ub834 yrkande 21, med anledning av proposition 1988/89:100 samt motionerna 1988/89:Ub240 yrkande 2 delvis och 1988/89:Ub808 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 1 delvis och 1988/89:Ub330 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Fortbildning av lärare i grundskolan (mom. 1)

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Önskemålen att" och på s. 11 slutar med "till handlingarna" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att alla befintliga lärare — utöver den fortbildning som riksdagen prioriterade vid 1987/88 års riksmöte — bör få tillgång till sådan fort- och vidareutbildning att deras kompetens blir jämförbar med de nyutbildades. Vidare bör såväl låg- som mellanstadielärare få en särskild fortbildning i engelska. Det är slutligen viktigt att jämställdhetsfrågorna beaktas i framför allt fortbildningen av lärare i naturorienterade ämnen. Vad utskottet anfört om fortbildning av lärare i grundskolan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *fortbildning av lärare i grundskolan*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub276 yrkande 1 delvis, med anledning av motionerna 1988/89:Ub240 yrkande 2 delvis och 1988/89:Ub808 yrkande 3 samt med avslag på proposition 1988/89:100 och motionerna 1988/89:Ub330 yrkande 1, 1988/89:Ub806 yrkande 37, 1988/89:Ub817 yrkande 28 och 1988/89:Ub834 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Undervisningen i naturorienterade ämnen i grundskolan m.m. (mom. 2)

Ylva Johansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet har" och slutar med "2 delvis och 3" bort ha följande lydelse:

För att stärka undervisningen i naturorienterade ämnen i grundskolan och stimulera elevernas intresse för dessa ämnen bör ett åtgärdsprogram utarbetas. Vidare bör regeringen, när det gäller de högstadielärare som inte omfattas av den särskilda fortbildning som anordnas med anledning av grundskollärareformen, lägga fram förslag om hur behovet av fortbildning för deras del skall tillgodoses. Bl.a. bör dessa lärare få möjlighet att ta del av

de senaste forskningsrönen på det naturvetenskapliga området för att därigenom kunna stimulera sina elever till fortsatta naturvetenskapliga studier. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *undervisningen i naturorienterande ämnen i grundskolan m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub240 yrkandena 2 delvis och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Särskilt bidrag för fortbildning av lärare i grundskolan (mom. 3)

Larz Johansson (c), Marianne Andersson (c), Eva Goës (mp) och Ylva Johansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "yrkande 23 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med en begäran om ytterligare medel för fortbildning. Det tillskott om 50 milj.kr. som föreslås i propositionen utöver det reguljära beloppet till lokalt utvecklingsarbete är inte tillfyllt. Regeringen bör för riksdagen redovisa hur behovet av medel för lärarfortbildning på längre sikt skall tillgodoses. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *särskilt bidrag för fortbildning av lärare i grundskolan*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 1 delvis och 1988/89:Ub299 yrkande 2, med anledning av proposition 1988/89:100 samt motion 1988/89:Ub817 yrkande 23 delvis och med avslag på motion 1988/89:Ub330 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Särskilt bidrag för fortbildning av lärare i grundskolan (mom. 3)

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "yrkande 23 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen bör räkna upp den av regeringen föreslagna anslagsposten om 50 milj.kr. med ytterligare 30 milj.kr. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *särskilt bidrag för fortbildning av lärare i grundskolan* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub817 yrkande 23 delvis, med anledning av proposition 1988/89:100 samt motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 1 delvis och 1988/89:Ub299 yrkande 2 samt

med avslag på motion 1988/89:Ub330 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

1988/89:UbU13

6. En ökad grundbemanning i skolorna i form av fasta tjänster för lärarvikarier (mom. 6)

Larz Johansson (c), Marianne Andersson (c), Eva Goës (mp) och Ylva Johansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "En ökad" och slutar med "nästa budgetår" bort ha följande lydelse:

Korttidsvikarierna har länge varit ett problem i skolan. Vikarien tvingas ofta rycka in med bara någon timmes varsel och har då ingen möjlighet att förbereda undervisningen. Vikarien är främmande för eleverna och det är för vikarien omöjligt att hjälpa varje elev utifrån elevens egna förutsättningar och behov. De problem och svårigheter som i idag ofta uppkommer i samband med att en lärare blir hastigt sjuk några dagar drabbar både elever, lärare och korttidsvikarie.

För att komma till rätta med problemen föreslår utskottet en ökad grundbemanning. Med fler lärare, som arbetar tillsammans i arbetslag, kan skolan klara sig utan korttidsvikarier. Den modellen har prövats i några skolor med gott resultat. Både lärare, elever och de som förut var "korttidsvikarier" gynnas av modellen med en ökad grundbemanning. "Vikarien", som i den här modellen är en av klassens ordinarie lärare, känner eleverna och är väl insatt i undervisningen. Eleverna slipper möta nya ansikten och får en kontinuerlig undervisning av lärare som de har förtroende för.

Utskottet föreslår att regeringen ges i uppdrag att återkomma med förslag i denna angelägna fråga.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *en ökad grundbemanning i skolorna i form av fasta tjänster för lärarvikarier*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub299 yrkande 3 och med anledning av motion 1988/89:Ub817 yrkande 22 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. En ökad grundbemanning i skolorna i form av fasta tjänster för lärarvikarier (mom. 6)

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "En ökad" och slutar med "nästa budgetår" bort ha följande lydelse:

Tilläggsbidraget omfattar innevarande budgetår 666,2 milj.kr. Det skall användas främst till vikariekostnader. Enligt utskottets mening bör tilläggsbidraget räknas upp med ytterligare 100 milj. kr. för att kommunerna snabbare skall kunna bygga upp en fungerande grundbemanning i skolorna i form av fasta tjänster för lärarvikarier. Vad utskottet här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. *beträffande en ökad grundbemanning i skolorna i form av fasta tjänster för lärarvikarier*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub817 yrkande 22 delvis och med anledning av motion 1988/89:Ub299 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Basresursmedeltalet på mellanstadiet (mom. 7)

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet har" och på s. 16 slutar med "yrkande 5 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser för sin del att det är nödvändigt att arbetssituationen på mellanstadiet blir rimligare än den för närvarande är. Genom nuvarande ordning med en låsning av basresursmedeltalet på mellanstadiet har — allteftersom årskullarna i grundskolan minskat — utvecklingen gått därhän att mellanstadieskolor i icke-glesbygd ibland fått öka sina klassmedeltal till en bit över 30, dvs. till 31, 32 eller 33. Utskottet vill peka på att en likartad låsning av basresursmedeltalet inte finns på lågstadiet eller högstadiet.

Mot den bakgrunden föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub267 yrkande 7 och 1988/89:Ub801 yrkande 5 delvis som sin mening ger regeringen till känna att regeringens låsning av basresursmedeltalet på mellanstadiet bör upphävas fr.o.m. budgetåret 1991/92. Regeringen bör utgå från att länskolnämnderna kan ta sitt ansvar beträffande fastställande av rimligt antal basresurser.

dels att moment 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. *beträffande basresursmedeltalet på mellanstadiet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 7 och 1988/89:Ub801 yrkande 5 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Förstärkningsresursens användning (mom. 8)

Ann-Cathrine Haglund (m), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Carl-Johan Wilson (fp) och Eva Goës (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "När det" och slutar med "yrkande 14" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör kommuner, rektorsområden och skolenheter ges både friheten och ansvaret att sammansätta undervisningsgrupperna som man lokalt finner ändamålsenligt. Mindre grupper än 30 elever leder erfarenhetsmässigt till en bättre studiemiljö och ett lugnare arbetsklimat i skolan. Det finns ingen anledning att riksdag och regering — som tidigare skett — genom särskilda uttalanden skall ingripa i den lokala bestämmanderätten i dessa hänseenden. I avvaktan på ett elevrelaterat statsbidragssystem bör en del av förstärkningsresursen få användas för att minska storleken på klasserna i grundskolan. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. beträffande *förstärkningsresursens användning*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub817 yrkande 14 och
med anledning av motionerna 1988/89:Ub276 yrkande 6 delvis och
1988/89:Ub801 yrkande 5 delvis som sin mening ger regeringen till
känna vad utskottet anfört,

10. Ett nytt statsbidragssystem för grundskolan och godkända fristående skolor (mom. 9)

Ann-Cathrine Haglund (m), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Carl-Johan Wilson (fp) och Eva Goës (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utskottet har" och slutar med "och 3" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör riksdagen hos regeringen begära förslag till nya statsbidragsbestämmelser utifrån principen att statsbidraget skall beräknas per elev och kunna utgå till skola oavsett om denna är kommunal eller fristående. Av skollagen bör vidare framgå att elever och föräldrar har rätt att välja skola.

Ett nytt bidragssystem bör vara så utformat att det garanterar kommuner i glesbygd sådana resurser att deras små skolor kan fortleva. Det elevrelaterade bidraget bör t.ex. kunna vara differentierat med hänsyn till den geografiska och demografiska situationen i resp. kommun. Statsbidragssystemet bör vidare vara så utformat att en viss miniminivå för undervisningsinsatserna i en kommun garanteras. Det finns mycket att vinna på den överblick och förenkling som ett elevrelaterat bidragssystem kan ge.

Vad utskottet anfört om ett elevrelaterat statsbidragssystem för grundskolan och godkända fristående skolor på grundskolenivå bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande *ett nytt statsbidragssystem för grundskolan och godkända fristående skolor*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub204 delvis, 1988/89:Ub206 yrkande 2, 1988/89:Ub817 yrkandena 6, 7 delvis och 8, 1988/89:Ub824 yrkande 2, 1988/89:Ub834 yrkandena 1, 2 och 3, med anledning av motionerna 1988/89:Ub255, 1988/89:Ub298 yrkande 4, 1988/89:Ub313 yrkande 2, 1988/89:Ub339, 1988/89:Ub615 yrkande 2, 1988/89:Ub820 delvis, 1988/89:Ub824 yrkande 12 och 1988/89:Ub827 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1988/89:Ub241, 1988/89:Ub276 yrkandena 6 delvis och 12, 1988/89:Ub332 yrkande 5 och 1988/89:Ub801 yrkande 5, delvis, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Ett nytt statsbidragssystem för grundskolan och godkända fristående skolor (mom. 9)

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utskottet har" och slutar med "och 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att basresurssystemet bör behållas som en beräkningsteknisk metod när det gäller statsbidrag till grundskolan. Basresurstimmarna bör sedan läggas samman med det antal timmar som svarar mot den undervisningsbundna delen av nuvarande förstärkningsresurs till en undervisningsresurs. Det bör också finnas en tilläggsresurs (motsvarande nuvarande icke undervisningsbundna del av förstärkningsresursen) och en skolläsningsresurs samt bidrag till kostnader för vissa sociala avgifter. Utskottet anser att regeringen vid utarbetandet av sitt förslag till statsbidragssystem för grundskolan bör utgå från vad beredningen om ansvarsfördelning och styrning på skolområdet föreslagit. Det är vidare enligt utskottets mening både möjligt och lämpligt att föra över godkända fristående skolor till samma bidragssystem. Därmed får de fristående skolorna möjlighet att verka på likvärdiga ekonomiska villkor. Vad utskottet anfört i statsbidragsfrågan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande *ett nytt statsbidragssystem för grundskolan och godkända fristående skolor*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub241, 1988/89:Ub276 yrkandena 6 delvis och 12, 1988/89:Ub332 yrkande 5, 1988/89:Ub801 yrkande 5 delvis och 1988/89:Ub817 yrkande 8, med anledning av motionerna 1988/89:Ub298 yrkande 4, 1988/89:Ub313 yrkande 2, 1988/89:Ub339, 1988/89:Ub615 yrkande 2, 1988/89:Ub820 delvis och 1988/89:Ub824 yrkande 12 och 1988/89:Ub827 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1988/89:Ub204 delvis, 1988/89:Ub206 yrkande 2, 1988/89:Ub255, 1988/89:Ub817 yrkandena 6 och 7 delvis, 1988/89:Ub824 yrkande 2 samt 1988/89:Ub834 yrkandena 1, 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Ett nytt statsbidragssystem för grundskolan och godkända fristående skolor (mom. 9)

Ylva Johansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utskottet har" och slutar med "och 3" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör regeringen lägga fram förslag om en plan för hur klasstorleken successivt skall minska till maximalt 25 elever för hela grundskolan. Samma delningstal 25 bör gälla B-skolans årskurser 3–4. Vad utskottet här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande *ett nytt statsbidragssystem för grundskolan och godkända fristående skolor*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub241, 1988/89:Ub276 yrkande 6 delvis, 1988/89:Ub332 yrkande 5, 1988/89:Ub801 yrkande 5 delvis och 1988/89:Ub817 yrkande 8, med an-

ledning av motionerna 1988/89:Ub298 yrkande 4, 1988/89:Ub313 yrkande 2, 1988/89:Ub339, 1988/89:Ub615 yrkande 2, 1988/89:Ub820 delvis, 1988/89:Ub824 yrkande 12 och 1988/89:Ub827 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1988/89:Ub204 delvis, 1988/89:Ub206 yrkande 2, 1988/89:Ub255, 1988/89:Ub276 yrkande 12, 1988/89:Ub817 yrkandena 6 och 7 delvis, 1988/89:Ub824 yrkande 2 och 1988/89:Ub834 yrkandena 1, 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Beslutsinstans när det gäller statsbidrag m.m. till fristående skola (mom. 10)

Larz Johansson (c), Ann-Cathrine Haglund (m), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Carl-Johan Wilson (fp), Marianne Andersson (c) och Eva Goës (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utskottet anser" och på s. 19 slutar med "och 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att prövningsförfarandet när det gäller statsbidrag till fristående skola bör förenklas. Beslut bör kunna fattas av myndighet inom den statliga skoladministrationen, t.ex. länskolnämnd, när den sökande skolan uppfyller vissa grundläggande krav och den berörda kommunen tillstyrker ansökan. Vid avslag på ansökan skall den sökande skolan ha möjlighet att anföra besvär hos regeringen. Skolstyrelse bör kunna fatta beslut om godkännande av fristående skola för skolpliktens fullgörande. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 10 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

10. beträffande *beslutsinstans när det gäller statsbidrag m.m. till fristående skola*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub206 yrkandena 1, 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Uttalande om statsbidrag till vissa skolor (mom. 11)

Ann-Cathrine Haglund, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Som framgått" och slutar med "*namngivna skolor*" bort ha följande lydelse:

Vid Annaskolan i Jönköping, Livets ords kristna skola i Uppsala, Södermalmskyrkans grundskola i Stockholm och Viktoriaskolans i Hultsfred har undervisning bedrivits i mer än tre år. Skolorna har godkänts för skolpliktens fullgörande i vederbörlig ordning. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub279 som sin mening ger regeringen till känna att beslut bör fattas om statsbidrag till dessa skolor.

dels att moment 11 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

11. beträffande *uttalande om statsbidrag till vissa skolor*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub279 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Inriktningen av utvecklingsverksamheten med kultur i skolan (mom. 15)

1988/89:UbU13

Ann-Cathrine Haglund, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "i skolan" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det fortsatta arbetet med kultur i skolan bör inriktas på att göra kulturverksamheten till en naturlig del av det dagliga skolarbetet. Enligt utskottets uppfattning bör det särskilda bidraget om 16 milj.kr. till kulturverksamhet föras över till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 15 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

15. beträffande *inriktningen av utvecklingsverksamheten med kultur i skolan*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub834 yrkande 17 delvis, med anledning av proposition 1988/89:100 och med avslag på motion 1988/89:Ub218 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. Disposition av viss del av bidraget till utveckling av samlad skoldag (mom. 16)

Ann-Cathrine Haglund, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Det bör ankomma på kommunerna att avgöra hur skoldagen skall utformas. Utskottet anser att bidrag inte bör utgå för utvecklingsarbete med frågor som rör den icke timplanebundna delen av skoldagen. Ifrågavarande medel om 25 milj.kr. bör i stället överföras till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 16 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

16. beträffande *disposition av viss del av bidraget till utveckling av samlad skoldag*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub834 yrkande 15 delvis och med avslag på proposition 1988/89:100 och motion 1988/89:Ub817 yrkande 35 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. Disposition av viss del av bidraget till utveckling av samlad skoldag (mom. 16)

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Det bör ankomma på kommunerna att avgöra hur skoldagen skall utformas. Utskottet anser att bidrag inte bör utgå för utvecklingsarbete med frågor rörande den icke timplanebundna delen av skoldagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 16 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

16. beträffande *disposition av viss del av bidraget till utveckling av samlad skoldag*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub817 yrkande 35 delvis och med avslag på proposition 1988/89:100 och motion 1988/89:Ub834 yrkande 15 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. Bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet och högstadiet (mom. 17)

Ann-Cathrine Haglund, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "av förstärkningsresursen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening förrycker riktade bidrag planeringen i skolan. Skolan får ständigt i uppgift att syssla med saker, som ofta växlar efter tillfälliga trender i utbildningssamhället. Utskottet anser att beslut om arbetsinriktning och om resursanvändningen bör fattas lokalt. De aktuella medlen om 32 milj.kr. till lokalt utvecklingsarbete bör därför tillföras den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 17 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

17. beträffande *bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet och högstadiet*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub834 yrkande 18 delvis och med avslag på proposition 1988/89:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Anslagsbeloppet m.m. (mom. 18)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 15, 16 och 18

Ann-Cathrine Haglund, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet finner" och på s. 23 slutar med "grundskolor m.m." bort ha följande lydelse:

För redovisningsåret 1988/89 beräknas under grundskoleanslaget för basresurser 7 133 milj. kr., för förstärkningsresursens undervisningsbundna del 2 523,5 milj. kr. och för dess icke undervisningsbundna del 437,5 milj. kr.

Utskottet föreslår — med hänvisning till vad som anförts i motion 1988/89:Ub834 — att den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen

ökas med 697,4 milj. kr. Sammantaget anser utskottet att de i motion 1988/89:Ub834 föreslagna överföringarna skapar ökade resurser för undervisningen samtidigt som det lokala inflytandet över undervisningen ökar. Övriga motioner som avser medelstillskott avstyrks. Sammanlagt bör under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m.m. för budgetåret 1989/90 anvisas ett förslagsanslag av 17 306 700 000 kr.

dels att moment 18 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

18. beträffande *anslagsbeloppet m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub834 yrkandena 6, 8, 13, 15, 16, 17 och 18, samtliga yrkanden delvis, samt 19, 20 och 22, med anledning av proposition 1988/89:100 och med avslag på motionerna 1988/89:Ub215, 1988/89:Ub239 yrkandena 2, 3 och 4, 1988/89:Ub276 yrkandena 4, 5, 8, 9, 10 och 13, 1988/89:Ub293, 1988/89:Ub308, 1988/89:Ub326, 1988/89:Ub801 yrkandena 1, 2 och 3, 1988/89:Ub817 yrkandena 22, 23 och 35, samtliga delvis, och 1988/89:Ub824 yrkandena 3 och 29 till *Bidrag till driften av grundskolor m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 17 306 700 000 kr.,

20. Anslagsbeloppet m.m. (mom. 18)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 5, 7 och 17

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "För redovisningsåret" och på s. 23 slutar med "grundskolor m.m." bort ha följande lydelse:

För redovisningsåret 1988/89 beräknas under grundskoleanslaget för basresurser 7 133 milj. kr. och för förstärkningsresursen 2 961 milj. kr. Utskottet föreslår att förstärkningsresursen räknas upp med 70 milj. kr. Samtidigt bör tilläggsbidraget om 666,2 milj. kr. ökas med 100 milj. kr. för att öka kommunernas möjligheter att anställa fasta lärarvikarier och anslagsposten Kompletteringsfortbildning om 50 milj. kr. ökas med 30 milj. kr. Regeringens förslag om särskilda medel till utveckling av samlad skoldag bör avslås.

De motioner som därutöver avser andra medelstillskott än nyssnämnda 167 milj. kr. avstyrks. Anslaget Bidrag till driften av grundskolor m.m. bör föras upp med 17 364 000 000 kr. för nästa budgetår.

dels att moment 18 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

18. beträffande *anslagsbeloppet m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub239 yrkande 4, 1988/89:Ub276 yrkandena 8, 9 och 10, 1988/89:Ub308, 1988/89:Ub817 yrkandena 22, 23 och 35, samtliga delvis, och 1988/89:Ub824 yrkande 3, med avslag på proposition 1988/89:100 och motionerna 1988/89:Ub215, 1988/89:Ub239 yrkandena 2 och 3, 1988/89:Ub276 yrkandena 4, 5 och 13, 1988/89:Ub293, 1988/89:Ub326, 1988/89:Ub801 yrkandena 1, 2 och 3, 1988/89:Ub824 yrkande 29 och 1988/89:Ub834 yrkandena 6, 8, 13, 15, 16, 17 och 18,

samtliga delvis, samt 19, 20 och 22 till *Bidrag till driften av grundskolor m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 17 364 000 000 kr.,

1988/89:UbU13

21. Anslagsbeloppet m.m. (mom. 18)

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "För redovisningsåret" och på s. 23 slutar med "grundskolor m.m." bort ha följande lydelse:

För redovisningsåret 1988/89 beräknas under grundskoleanslaget för basresurser 7 133 milj. kr., för förstärkningsresursen 2 961 milj. kr. Utskottet föreslår att förstärkningsresursen tillförs 317 milj. kr., varav 300 milj. kr. som allmän förstärkning och 17 milj. kr. för att veckotimpriset för studie- och yrkesorienteringen skall kunna höjas. Slutligen bör 700 000 kr. anvisas under en särskild anslagspost till ett projekt för utveckling av skolväsendet i glesbygd.

Grundskoleanslaget bör för nästa budgetår föras upp med 17 506 700 000 kr. Övriga motioner som avser andra medelstillskott än nyssnämnda 167 milj. kr. avstyrks.

dels att moment 18 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

18. beträffande *anslagsbeloppet m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub215, 1988/89:Ub239 yrkandena 2, 3 och 4, 1988/89:Ub276 yrkandena 4, 5, 8, 9, 10 och 13, 1988/89:Ub308, 1988/89:Ub326, 1988/89:Ub801 yrkandena 1, 2 och 3 samt 1988/89:Ub824 yrkande 3, med anledning av motion 1988/89:Ub817 yrkande 22 delvis samt med avslag på proposition 1988/89:100 och motionerna 1988/89:Ub293, 1988/89:Ub817 yrkandena 23 och 35, båda delvis, och 1988/89:Ub824 yrkande 29 samt 1988/89:Ub834 yrkandena 6, 8, 13, 15, 16, 17 och 18, samtliga delvis, samt 19, 20 och 22 till *Bidrag till driften av grundskolor m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 17 506 700 000 kr.,

22. Anslagsbeloppet m.m. (mom. 18)

Ylva Johansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "För redovisningsåret" och på s. 23 slutar med "grundskolor m.m." bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår att förstärkningsresursen tillförs 17 milj.kr. för att veckotimpriset för studie- och yrkesorienteringen skall kunna höjas. Slutligen bör 25 milj.kr. anvisas under en särskild anslagspost för utveckling av skolväsendet i glesbygd. Grundskoleanslaget bör för nästa budgetår föras upp med 17 231 000 000 kr. Övriga motioner som avser andra medelstillskott än nyssnämnda 167 milj.kr. avstyrks.

18. beträffande *anslagsbeloppet m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub215, 1988/89:Ub239 yrkandena 2, 3 och 4, 1988/89:Ub276 yrkandena 4, 8, 9 och 10, 1988/89:Ub308, 1988/89:Ub326, 1988/89:Ub801 yrkandena 1, 2 och 3 och 1988/89:Ub824 yrkande 3, med anledning av motion 1988/89:Ub817 yrkande 22 delvis samt med avslag på proposition 1988/89:100 och motionerna 1988/89:Ub276 yrkandena 5 och 13, 1988/89:Ub293 samt 1988/89:Ub817 yrkandena 23 och 35, båda delvis, och 1988/89:Ub824 yrkande 29 samt 1988/89:Ub834 yrkandena 6, 8, 13, 15, 16, 17 och 18, samtliga delvis, samt 19, 20 och 22 till *Bidrag till driften av grundskolor m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 17 231 000 000 kr.,

Särskilda yttranden

1. Uttalande om statsbidrag till vissa skolor (mom. 11)

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) anför:

Vår uppfattning i fråga om statsbidrag till fristående skolor är, vilket framgår av reservation 13, att sådant bidrag skall utgå till skolor som uppfyller vissa grundläggande krav och vars ansökan tillstyrkts av kommunen. Vi anser inte att något uttalande därutöver är nödvändigt beträffande de skolor som berörs i motion 1988/89:Ub279.

2. Skolans utveckling och styrning (mom. 19)

Ann-Cathrine Haglund, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anför:

Riksdagen behandlade innevarande riksmöte frågor om skolans utveckling och styrning. I samband med den behandlingen aktualiserades de frågor som tas upp i motion 1988/89:Ub806 yrkandena 1, 2, 4, 6, 7, 8, 13 och 15. Vi hänvisar till vår tidigare anmälda uppfattning i de olika frågorna, vilken framgår av reservationerna 1, 21, 22, 23, 25, 32 resp. 37 till utbildningsutskottets betänkande 1988/89:UbU7.

3. Skolans utveckling och styrning (mom. 19)

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) anför:

Riksdagen behandlade innevarande riksmöte frågor om skolans utveckling och styrning. I samband med den behandlingen aktualiserades de frågor som tas upp i motionerna 1988/89:Ub298 yrkandena 2 och 3 samt 1988/89:Ub817 yrkandena 2, 3, 4, 5, 10, 11, 19 och 21. Vi hänvisar till vår tidigare anmälda uppfattning i de olika frågorna, vilken framgår av reservationerna 1, 17, 21, 22, 23, 25 resp. 32 till utbildningsutskottets betänkande 1988/89:UbU7.

4. Skolans utveckling och styrning (mom. 19)

1988/89:UbU13

Ylva Johansson (vpk) anför:

Riksdagen behandlade innevarande riksmöte frågor om skolans utveckling och styrning. I samband med den behandlingen aktualiserades frågan om allmän och särskild kurs i engelska och matematik, vilken tas upp i motion 1988/89:Ub332 yrkande 9. Jag hänvisar till tidigare anmäld uppfattning i denna fråga, vilken framgår av reservation 33 till utbildningsutskottets betänkande 1988/89:UbU7.

5. Skolans utveckling och styrning (mom. 19)

Eva Goës (mp) anför:

Riksdagen behandlade innevarande riksmöte frågor om skolans utveckling och styrning. I samband med den behandlingen aktualiserades frågan om ökat inflytande och medansvar i skolan för elever och föräldrar vilken tas upp i motion 1988/89:Ub824 yrkande 1. Jag hänvisar till tidigare anmäld uppfattning i denna fråga, vilken framgår av reservation 19 till utbildningsutskottets betänkande 1988/89:UbU7.